

Zgradba romana je kronikalna. V želji po čim večji plastičnosti dopušča Svanjcer v kompoziciji retrospektivne vstavke, ki so zvečine močno deklarativni, kar linearno zasnovano zgodbo večkrat bremeni, posebno še tedaj, kadar se avtorju ne posreči, da bi jih organsko vključil v tekočo pripoved. Z gostobesednimi opisi skuša kar najadekvatneje predstaviti različne življenjske situacije, doseže pa kajpa ravno nasprotno, ker se pripoved razvodeni v umetniško neučinkovito besedovanje. Svanjcerjev roman pogrēša strnjenege dogajanja, ker ga motijo neizraziti in nepotrebni vnanji vrinki. Zgodba je izrazno in vsebinsko premalo sublimirana, da bi lahko dovolj sugestivno izražala avtorjeva spoznanja.

Njegov pisateljski jezik je vseskozi odmaknjen kmečkemu ambientu, ki ga popisuje. Pisatelj na debelo uporablja eksklamacije, ki večinoma niso emocionalno utemeljene, ampak so zgolj okrasnega značaja, zlasti v monologu (npr. Glejte si jo, nekdanjo učiteljšnico; glejte si jih ipd.). K njegovim stilnim posebnostim sodi tudi pogostno uporabljanje izrazov, ki bi bili lahko učinkoviti na nekaterih čustveno podprtih mestih, povsem pa so izgubili vrednost, ko so postali piščeva splošna praksa (npr. prhniti, namesto reči; zabrenčati, namesto odgovoriti itd.). Dialogi so pogosto brezbarvni, čeprav bi se v njih morala razodevati akcija, ki bi najbolj prepričljivo osvetljevala značaj oseb. Njihova jezikovna realizacija je prešibka, da bi vsebovala in odkrivala junakove duhovne nianse, ki v prvi vrsti odmerjajo vsebino slehernemu življenjskemu dogajanju. V Svanjcerjevo pisateljsko govorico so se vrinile tudi jezikovne napake, ki še dopolnjujejo končni neugodni vtis o romanu (npr. Čudilo ga je; Ničesar ni samo sebi namen; Dren je tudi tak, da nimaš kam stopiti itd.) .

Svanjcer s svojim delom še zdaleč ni tvorno posegel v problematiko sodobne vasi in je umetniško pomembno interpretiral; njegova pripoved pogrēša prave ustvarjalne sinteze, ki bi ji dajala družbeno pomembnost, čeprav si avtor prizadeva tudi kritično soditi pojave. Toda njegova družbena kritika je zelo odmaknjena časovni resničnosti, zategadelj je zvečine neuspešna in družbeno brezpomembna.

Niko Grafenauer

VIKTOR KONJAR, ODMEVI SAMOTNEGA JUTRA

Poezija Viktorja Konjarja* je v svoji duhovni strukturi današnji resničnosti precej odmaknjena. Pesnikova misel in doživetje imata zelo majhen radij in se skoraj nikoli ne razrasteta v tehtno, s sodobno stvarnostjo tesno prepleteno izpoved. V večini primerov ostaja v mejah deskriptivno izraženih občutij, ki se le ponekod razmahnejo do večjih liričnih dimenzij. Tudi kompozicija kot duhovna hrbtenica zbirke je nepopolna in premalo dognana, da bi knjigi dajala videz enotnosti. Vzrok za to nedvomno tiči v njeni motiviki, v kateri je največkrat zaznaven en sam lirični ton, zato knjiga v celoti izzveni precej monotono.

Razdeljena je na pet močno neenakomernih ciklusov, zaključuje pa se s samostojno, od ostalih s posebnim razdelkom oddeljeno pesmijo. Tematika vseh osemindvajsetih pesmi, kolikor jih zbirka vsebuje, obsega v naši poeziji

* Viktor Konjar, *Odmevi samotnega jutra*. Založba Obzorja. Opremil Janez Vidic. Maribor 1962.

že mnogo izvirneje izpovedane motive: od resignacije in razočaranja nad samim seboj, preko različnih ljubezenskih spoznanj in doživetij, do precej obrobnega razmišljanja o človeški alienaciji. Konjarjeva lirika izraža predvsem razpoloženja, ki so skoraj redno prepletena s podobo iz narave, zato je razumljivo, da je njegova izpoved najbolj adekvatna v čisti impresiji, kjer ji pesnik tudi zvečine zna poiskati ustrezen pesniški izraz. Vsekakor pa Konjar ni razmišljujoča pesniška narava, zato ima meditacij sila malo, kolikor jih pa knjiga vendarle vsebuje, so zelo splošne in zato premalo učinkovite. Najčešče pogrešajo resnične miselne ostrine in tehtnih liričnih formulacij, ki bi pomembneje razkrivale njegov duhovni svet. Tudi ljubezensko doživetje, ki v zbirki prevladuje, je v svoji lirični realizaciji zvečine preveč stereotipno in kljub elementarnosti čustva, ki ga je tu in tam v celoti občutiti, premalo drzno in sproščeno. V Konjarjevi erotični poeziji gre zvečine za paralelno doživljanje narave in ljubezni, s čimer skuša pesnik svoja lirična spoznanja še poglobiti. Vendar pa obe vsebinski komponenti le malokdaj zazvenita v pristnem in enako uglašnem sozvočju; navadno doživetje narave nadvlada erotiko, kar ima za posledico neskladje v kompoziciji, zategadelj izpoved najčešče razpade na dvoje in učinkuje preveč fragmentarno (npr. *Jutro je privabilo; Ljubim*).

V formalni strukturi se Konjarjeva poezija zgleduje pri Kosovelu in deloma pri moderni. Njegova lirična govorica pa zvečine ne vsebuje nikakršnih novih izraznih možnosti, temveč se močno oklepa že preizkušenih in v naši tradiciji uveljavljenih liričnih norm.

Konjarjeve pesmi zvečine niso rezultat daljšega in intenzivnega ustvarjalnega procesa, temveč so zgolj utrinek, plod trenutnega ustvarjalnega hotenja. Konjarju manjka tvorne inventivnosti, ob kateri bi se močneje uveljavila tako idejna kakor tudi emocionalna vsebina njegove lirike. Njegova na moč intimna lirična spoznanja bi se ob bolj svežem in sproščnem pesniškem izrazu lahko močneje uveljavila. Emocionalna komponenta v njegovih liriki zvečine nima ustreznega formalnega ekvivalenta, zato ostaja najraje neizražena. Metaforika kot poglobitveni izrazni element v poeziji, temelječ na čustveni vsebini pesnikovega doživljanja, dostikrat ne dosega pomembnejših prodorov. Konjar se izpoveduje s preprostimi liričnimi sredstvi, kar povsem ustreza včasih malce naivnim mehanizmom njegovih odnosov do sveta. Marsikatero spoznanje je izpovedano pomanjkljivo, brez večje miselne prodornosti.

Konjarjev verz je izredno kratek in se v tej svoji lastnosti pridružuje miniaturnosti liričnega doživetja. V njem se uveljavljajo tudi nekatere glasovne figure, zlasti rima, ki je zvečine močno neurejena, vendar daje pesmim posebno fonično barvitost. Njegova melodioznost kaže na pesnikovo veliko skrb za gladko tekočo lirično govorico, ki se formalno dokaj učinkovito prepleta z njegovim izredno rahlim in krhkim liričnim tkivom.

Vendar pa zbirka v celoti zapušča pomanjkljiv vtis, ker je omejena z močno utesnjenimi in nerazvitimi odnosi do resničnosti, čemur se pridružuje še razmeroma zakrnelo lirično izrazilo, ki v večini primerov ni sposobno izpovedati večjih miselnih doživetij. Kljub temu pa ponekod daje slutiti, da se avtorjeva lirična narava še ni do kraja izživela ter se bo morda ob intenzivnem notranjem zorenju, prečiščena in oplojena z novimi liričnimi spoznanji, pomembneje predstavila kdaj v prihodnosti.

Niko Grafenauer